

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА НАДЗОР НАД ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА
Одељење за специјалну контролу

АНАЛИЗА ОДГОВОРА БАНАКА НА ДОСТАВЉЕН УПИТНИК
О АКТИВНОСТИМА БАНКЕ ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ
ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
ЗА ПЕРИОД ОКТОБАР 2015 – МАРТ 2016.

Београд, јун 2016.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Народна банка Србије је, ради унапређења надзора, од 2006. године установила праксу посредног праћења и анализе активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, и то на основу података које банке два пута годишње достављају у форми Упитника о активностима банке у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник).

Упитником су обухваћени следећи периоди: април–септембар текуће године и октобар текуће године – март наредне године.

Основни циљеви сачињавања и анализе Упитника су:

- сагледавање стања у процесу идентификовања, мерења и управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему на шестомесечном нивоу,
- упућивање на примену установљених правила и принципа „Упознај свог клијента“,
- индиректно праћење развоја успостављеног система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему,
- идентификовање слабих тачака и благовремено указивање банкама на потенцијалну изложеност ризику.

Питања у Упитнику у претходном периоду била су груписана у седам целина:

Део I: Општи подаци о банци

Део II: Активност банке

Део III: Подаци о странкама

Део IV: Подаци о трансакцијама

Део V: Достављање података Управи за спречавање прања новца (Управа)

Део VI: Обука запослених

Део VII: Интерна ревизија и унутрашња контрола

Ова анализа извршена је на основу података за период октобар 2015 – март 2016. године, које су банке Упитником доставиле Народној банци Србије, тако да су могућа извесна одступања у презентованим подацима, који имају првенствено аналитички карактер. Без обзира на наведено, пре спроведене анализе извршена је рачунска и логичка провера достављених података.

Свих 30 банака које су у периоду обухваћеним Упитником пословале у банкарском сектору Србије доставиле су Народној банци Србије попуњене упитнике у предвиђеном року.

Садржај:

1. Основна запажања.....	4
2. Општи подаци о банкама.....	4
3. Положај овлашћеног лица.....	8
4. Активност банака.....	9
5. Унутрашња ревизија и унутрашња контрола.....	11
6. Подаци о странкама.....	15
7. Подаци о трансакцијама.....	19
8. Достављање података Управи.....	21
9. Обука запослених.....	24

1. Основна запажања

На основу анализе Упитником достављених података за период октобар 2015. – март 2016. године, уочено је да и овог пута приличан број банака (укупно њих 12, или 40%) у поступку прикупљања и обраде података за Упитник није извршило логичко тестирање њихове тачности пре него што су достављени Народној банци Србије. Највећи број уочених пропуста односи се на неслагање податка о укупном броју странака у односу на њихов збир у приказу њихове структуре по статусу резидентности, класификацији по степену ризика (странке ниског, средњег и високог нивоа ризика), односно врсти примењених радњи и мера (поједностављене, опште и појачане). Наиме, поједине банке су странке са тзв. „мирујућим“ или „спавајућим“ рачунима укључиле у податак о укупном броју својих клијената, док их не приказују по критеријуму примењених радњи и мера познавања и праћења клијената, што регулативом није предвиђено.

У току вршења ове анализе контактирано је са 12 банака ради кориговања достављених података у случајевима где су проверама уочене рачунске и логичке грешке.

На основу извршене анализе изведен је општи закључак да је изложеност банака ризику од прања новца и финансирања тероризма и у овом анализираном периоду на средњем нивоу. Основна запажања до којих се дошло на основу анализе података достављених Упитником, а која су указала на наведени закључак су следећа:

- све банке су (у односу на своју величину, број клијената, палету производа које нуде својим клијентима и др.) успоставиле сопствене системе за управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма, примењујући приступ заснован на процени овог ризика, узимајући притом у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца;
- од укупно 13.498.671 станке у целокупном банкарском сектору, њих 64,106% класификовано је у средњи степен ризика, 35,347% у низак, а 0,547% у висок степен ризика од прања новца;
- број прекинутих пословних односа због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке повећан је са 2.344 у претходно анализираном периоду на 31.550 клијената у периоду ове анализе, што може указивати на то да су банке унапредиле процес праћења својих странака;
- број одбијених понуда за успостављање пословног односа и/или за извршење трансакције због немогућности извршења радњи и мера

познавања и праћења странке повећан је на 1.383 случаја, или за 33,4%, што указује на то да банке све више користе ову законску обавезу као средство за управљање ризиком од прања новца и/или финансирања тероризма;

- 29 од 30 банака користи неки од софтвера за праћење трансакција и клијената ради откривања сумњивих трансакција и клијената. Већина банака је укључила један или више показатеља за препознавање трансакција прања новца и/или финансирања тероризма Управе за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа), док су 23 банке развиле и у софтвер укључиле и сопствене показатеље за препознавање сумњивих трансакција и клијената, што наводи на закључак да су банке и без постојања регулаторног захтева самостално предузеле додатне активности ради ефикаснијег и квалитетнијег управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма;
- све банке су унутрашњим актима уредиле учесталост праћења трансакција у зависности од процењеног степена ризика, а нарочито код клијената који су сврстани у највиши степен ризика, као и периоде праћења међусобно повезаних готовинских трансакција;
- даље унапређење постојећих ИТ решења у оквиру постојећих система може имати значајан утицај на ниво оперативних ризика који могу настати људском грешком и омогућити ефикасније управљање људским ресурсима (нарочито у условима смањења броја запослених), тако што се запослени могу више посветити подизању квалитета анализе пословања клијената, односно њиховим трансакцијама које систем банке издваја на основу програмираних параметара – показатеља;
- све банке су сачиниле листу појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма користећи као извор листе Савета безбедности Уједињених нација, листе Европске уније и листе OFAC;
- на крају марта 2016. године 99,31% укупног броја странака чинили су резиденти, а 0,69% нерезиденти;
- број странака који су пословни однос успоставили без физичког присуства смањен је за 21.283, а број странака које су страни функционери смањен је за 373 у односу на претходни период;

- број извршених готовинских трансакција у целокупном банкарском сектору смањен је за 14% у односу на претходни период;
- имајући у виду да управљање ризиком од прања новца, а нарочито финансирања тероризма све више добија на значају и на светском и на националном нивоу, неопходно је даље јачање функције овлашћеног лица и његовог заменика код свих обвезника, а нарочито банака;
- за 7% (20 трансакција) повећан је број пријављених сумњивих трансакција Управи у односу на претходни период, уз напомену да четири банке нису имале случај пријаве сумњиве трансакције;
- уочено је повећање коришћења законске могућности за привремену обуставу извршења трансакција од стране банака (пет банака је обуставило десет трансакција), што није био случај у ранијим периодима;
- све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола, при чему се 29 банака изјаснило да је планом унутрашњих контрола предвиђена контрола спречавања прања новца и финансирања тероризма, док једна банка није одговорила на постављено питање;
- 28 банака је у последњој години дана извршило контролу спречавања прања новца и финансирања тероризма, једна банка није вршила контролу у том периоду, а једна није дала одговор на питање;
- у 24 банке овлашћено лице/његов заменик обавештава извршни одбор о налазу унутрашње контроле, док се о овим налазима управни одбор банке обавештава у 20 банака;
- 25 банака је извршило интерну ревизију пословања које се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма у периоду за који се врши ова анализа. Од преосталих пет банака, две банке су унутрашњу ревизију извршиле у 2014, две банке у 2013, док је једна банка унутрашњу ревизију извршила закључно са 30. јуном 2015.
- 21 банка је извршеном ревизијом препознала одређене пропусте, при чему је 19 банака утврђене неправилности кориговало у задатим роковима, док две банке то нису учиниле;

- све банке посвећују дужну пажњу обуци, пре свега запослених који су у непосредном контакту са странкама или учествују у обављању трансакција. Међутим, на основу ове анализе намеће се закључак да је у појединим банкама неопходна додатна обука, пре свега запослених из пословне мреже који извештавају овлашћено лице о клијентима и трансакцијама код којих постоји сумња у прање новца и/или финансирање тероризма, имајући у виду да је само 6,5% укупног броја достављених интерних извештаја пријављено Управи у виду извештаја о сумњивој трансакцији.

Међутим, у анализираном периоду уочене су и следеће чињенице на које треба скренути пажњу, јер могу имати посредан или непосредан утицај на квалитет управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма:

- у односу на претходни анализирани период, број локација на којима је могуће успоставити пословни однос са странком смањен је за 51, док је број локација на којима се може извршити готовинска трансакција повећан за 21, на основу чега се може закључити да је дошло до повећања коришћења нових технолошких достигнућа за реализацију готовинских трансакција;
- укупан број запослених у банкарском сектору смањен је у апсолутном износу за 212 у односу на претходни анализирани период и на дан 31. јуна 2016. године износио је 24.193, док су од тога 14.733 запослена у директном контакту са странкама и њиховим трансакцијама. Како је настављен тренд смањивања броја запослених у банкарском сектору, при чему је повећан и просечан број клијената и извршених трансакција по запосленом у односу на претходни период, то се може одразити на квалитет управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма;
- флукуација АМЛ особља, запослених који су у директном контакту с клијентима, у 20% банака износила је између 10% и 50%, што такође може указивати на могућност додатног излагања ризику од прања новца и финансирања тероризма;
- у односу на претходни анализирани период, за 40.467 случајева повећан је број странака за које је седам банака радње и мере познавања и праћења поверило трећем лицу, што наводи на закључак да банке које су се одлучиле на коришћење ове законске могућности треба да буду нарочито посвећене управљању ризиком којем у овом сегменту могу бити изложене;

- укупан број физичких лица нерезидената клијената банака смањен је за 5,13 % у односу на претходни период. Међутим, насупрот овом смањењу, уочено је повећање учешћа физичких лица нерезидената из високоризичних земаља;
- број правних лица нерезидената, у апсолутном износу, у овом периоду повећан је за 168, при чему је незнатно повећан и број правних лица нерезидената из високоризичних и офшор дестинација;
- број трансакција с клијентима из високоризичних и офшор дестинација повећан је укупно за 9,35% у односу на претходни период, што је последица повећања броја клијената нерезидената из ових земаља, што банке може изложити повећаном ризику од прања новца и финансирања тероризма;

2. Општи подаци о банкама

На дан 31. марта 2016. године у Републици Србији 30 банака је имало дозволу за рад Народне банке Србије. Према достављеним одговорима, банке успостављају пословни однос са странком на укупно 2.896 локација на основу разгранате мреже организационих јединица, или за 51 локацију мање него у претходном анализираном периоду. Четири банке пословни однос са странком може да успостави на до десет локација, 11 банака на од 11 до 50 локација, осам банака спада у групу код којих се пословни однос може успоставити на од 51 до 100 локација, пет банака успоставља пословни однос са странком на од 101 до 200 локација и две банке тај пословни однос могу да успоставе на преко 200 локација (од тога једна банка на 1.102 локације).

У целокупном банкарском сектору готовинска трансакција може се извршити на укупно 3.500 локација (у односу на претходни период више за 21 локацију), при чему пет банака спада у групу оних које имају до десет таквих локација, 11 банака је у групи које имају од 11 до 50 таквих локација, девет банака врши готовинске трансакције на од 51 до 100 локација, три банке имају од 101 до 200, а две банке преко 200 таквих локација. Иако је смањен број локација на којима се може успоставити пословни однос, број локација на којима се може извршити готовинска трансакција повећан је у односу на претходни период.

Укупан број запослених у банкарском сектору на дан 31. марта 2016. износи 24.193. На основу анализе кретања броја запослених, може се закључити да је и у овом анализираном периоду настављен тренд смањења броја запослених, тако да је крајем марта укупан број запослених смањен за 212 у односу на крај септембра 2015. године.

На нивоу целокупног банкарског сектора, просечан број клијената по запосленом који непосредно обавља послове у вези с клијентима и трансакцијама износи 916, док број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом у периоду септембар 2015 – март 2016. године износи 27.134¹. Број клијената банке по запосленом повећан је за 16, а број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом за 777 у односу на претходни посматрани период. Из наведеног произлази да су запослени у периоду за који се врши ова анализа оптерећенији него у претходно посматраном периоду, што надаље указује да може доћи до пропуста у спровођењу прописаних радњи и мера у борби против прања новца и финансирања тероризма.

У шест од 30 банака (20%) флукуација АМЛ особља, запослених који су у директном контакту с клијентима, износила је између 10% и 50%, што такође може указивати на могућност додатног излагања ризику од прања новца и финансирања тероризма.

С обзиром на чињеницу да је у посматраном периоду повећан број клијената, као и број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом у односу на претходни посматрани период, што за последицу има већу оптерећеност запослених, као да је у 20% банака смањен број особља који је у директном контакту с клијентима, потребно је да банке процесе и успостављени систем за спречавање прања новца и финансирање тероризма додатно унапреде, односно аутоматизују колико год је то могуће, а све ради квалитетног спровођења радњи и мера за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма и адекватног управљања овим ризиком.

3. Положај овлашћеног лица

На основу достављених одговора на Упитник, 22 банке имају посебну организациону јединицу која се бави искључиво спровођењем Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон), док осам банака те послове извршава у оквиру других пословних јединица. У осам банака овлашћено лице/његов заменик, као и други запослени којима су поверени послови у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, свакодневно обављају и друге послове, ван својих активности у вези са спровођењем одредаба Закона.

У само осам банака овлашћено лице је на руководећем положају у банци, док у 22 банке овлашћено лице то није.

¹ Приказани износ односи се на број трансакција које не укључују е-банкинг трансакције обзиром да се извршење тих трансакције обавља без директног ангажовања запослених банке

Све банке су обезбедиле сарадњу овлашћених лица и њихових заменика са осталим организационим јединицама, тако што су ту сарадњу регулисале унутрашњим актима.

Јачање функције овлашћеног лица и његовог заменика у условима давања све већег значаја ризику од прања новца, а нарочито финансирања тероризма на светском нивоу, требало би да буде императив и домаћем банкарском сектору.

4. Активност банака

Све банке су у складу са Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 46/2009 и 104/2009), коју је донела Народна банка Србије, израдиле анализу ризика и процену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, узимајући притом у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца. У зависности од процењеног степена изложености странке ризику од прања новца и финансирања тероризма, банке су своје клијенте класификовале у низак, средњи и висок ниво ризика (Графикон 1).

Графикон 1

Према достављеним подацима о извршеној класификацији клијената према степеном изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, осам банака је више од 80% својих клијената сврстало у категорију ниског ризика, док је њих 18 највећи број клијената (више од 80%) сврстало у категорију средњег ризика.

На основу анализе одговора из Упитника, закључује се да банке, и поред тога што су од укупно 13.498.671 клијента, њих 4.771.344 класификовале у нискоризичну групу, поједностављене радње и мере познавања и праћења

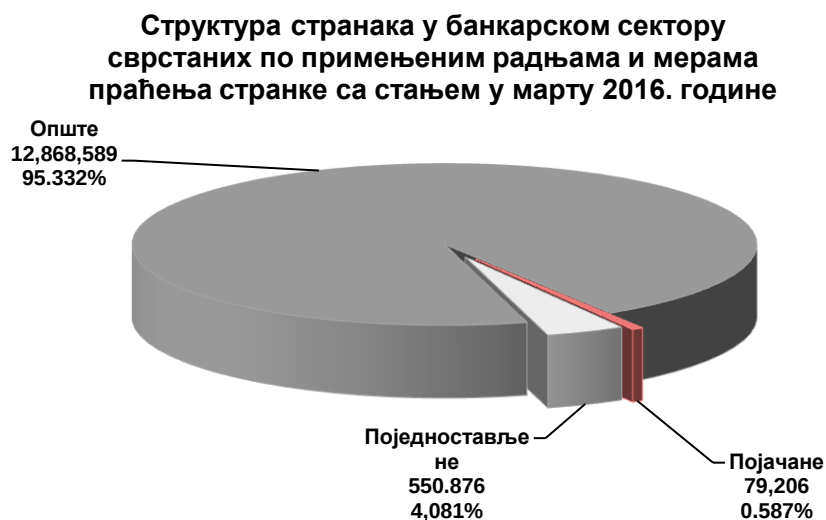
странке примењују на свега 550.876 клијената, што је приближно исто као у претходном периоду.

Упоредни преглед структуре броја странака по процењеним степенима ризичности и примењеним радњама и мерама приказан је у табели:

Степен ризика	број странака	% учешће	Примењене мере	број странака	% учешће
Низак	4.771.344	35.347	Поједностављене	550.876	4.081
Средњи	8.653.506	64.106	Опште	12.868.589	95.332
Висок	73.821	0.547	Појачане	79.206	0.587
	13.498.671	100		13 498 671	100

Сагласно Закону, банке су дужне да примењују опште, поједностављене или појачане радње и мере познавања и праћења странке. У периоду за који се врши ова анализа, на 95,332% странака у целокупном банкарском сектору примењене су опште радње и мере. Појачане радње и мере спроводе се код 0,587%, а поједностављене код 4,081% странака (Графикон 2).

Графикон 2

Од укупног броја случајева у којима се примењују поједностављене радње и мере познавања и праћења, на само једну банку односи се 443.663 клијента, а све остале банке их примењују на 107.213 клијената. Достављени подаци даље показују да 14 банака на све своје клијенте које су класификовале у групу нискоризичних примењује поједностављене радње и мере познавања и праћења странке, седам банака те мере уопште не примењује, док њих девет то чини само за сразмерно мали део клијената из групе нискоризичних.

На постављено питање у Упитнику да ли су у својим унутрашњим актима предвиделе учесталост праћења клијената, сходно нивоу ризика у који су сврстани, све банке су одговориле потврдно.

Све банке су потврдиле да су интерним актима предвиделе учесталост праћења трансакција које врше клијенти који су сврстани у категорију с највишим ризиком, као и периоде праћења међусобно повезаних готовинских трансакција

Банке су се изјасниле да прекидају пословни однос с клијентом због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке. У периоду септембар 2015 – март 2016. године из наведених разлога је 11 банака прекинуло пословни однос са 31.550 клијената. Од тог броја, три банке су раскинуле пословни однос са 31.447 клијената, или 99,67%, од којих се на једну банку отпада 24.008 случајева раскида пословног односа (што чини 76,10% укупног броја прекинутих пословних односа), док је преосталих осам банака пословни однос раскинуло са 103 клијента. У посматраном периоду 18 банака није имало случај раскида пословног односа, а једна банка није одговорила на питање. Десет банака је у 1.383 случаја одбило понуду за успостављање пословног односа и/или за извршење трансакције због немогућности извршења радњи и мера познавања и праћења странке. Све банке су се изјасниле да сачињавају службену белешку у писменој форми и да разматрају да ли постоје основи сумње да је у питању прање новца или финансирање тероризма у случајевима када одбију понуду за успостављање пословног односа или извршење трансакције из наведених разлога.

Седам банака је вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке поверило трећем лицу и на тај начин прибавило податке и документацију за 178.537 странака (од тога се на тај начин прибављени подаци за 178.145 странака односе на две банке).

На постављено питање у Упитнику да ли су имале захтеве за отварање анонимних рачуна, штедних књижица на шифру или доносиоца и др. ради прикривања идентитета странке, све банке су одговориле одрично.

Све банке поседују информациони систем који препознаје више међусобно повезаних готовинских трансакција истог клијента чија је укупна вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра.

Према добијеним одговорима, десет банака повезане трансакције најмање прате у току једног дана, седам банака у периоду од недељу дана, три банке у периоду од 15 дана, седам банака у периоду до 30 дана, једна у периоду до шест месеци, једна у периоду од годину дана, док једна банка повезане трансакције прати у зависности од нивоа ризика у дужем временском периоду. У условима великог броја готовинских трансакција по запосленом на нивоу банкарског сектора и количине готовог новца која циркулише у том сектору, са становишта смањивања ризика од прања новца и финансирања тероризма, потребно је да

банке даље унапређују систем праћења готовинских трансакција ради правовремене идентификације и вршења анализе повезаних трансакција.

У Упитнику је 29 банака навело да користе посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција или лица, док се само једна банка изјаснила да не користи софтвер. Банке су се такође изјасниле које су показатеље с Листе за препознавање сумњивих трансакција, као и Листе показатеља у вези са финансирањем тероризма, објављене на сајту Управе за спречавање прања новца, укључиле у тај софтвер.

Такође, 23 банке су навеле и друге показатеље (из сопствених листа показатеља) које су укључиле у софтвер за препознавање сумњивих трансакција и/или лица.

У следећем прегледу је приказано колико је показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези с прањем новца, који су објављени на сајту Управе, 26² банака укључило у свој софтвер:

Број укључених показатеља за банке	Број банака
мање од 5	2
5–9	7
10–14	6
15 и више	11

Према подацима из Упитника, 24 банке су се изјасниле да су у свој софтвер укључиле показатеље за препознавање сумњивих трансакција у вези с финансирањем тероризма, и то у следећем броју:

Број укључених показатеља у вези са финансирањем тероризма	Број банака
мање од 3	11
3–10	11
више од 10	2

Поред ових, све већи је број показатеља које банке развијају саме и примењују их у свом софтверу. Број банака у зависности од примењених сопствених показатеља дат је у прегледу који следи:

² Од преостале четири банке, једна банка не поседује софтвер, а три банке нису одговориле на постављено питање.

Број укључених индикатора које су банке саме развиле	Број банака
мање од 5	9
5–9	4
10–19	7
21 до 25	1
50	2

Као друге показатеље укључене у софтвер, банке најчешће наводе показатеље који су идентификовани на основу искустава у праћењу трансакција и пословања странака, а могу се изразити програмским језиком и као такви укључити у информациони систем. Ово указује на то да се банке у све већој мери и без захтева регулатора ангажују на подизању квалитета обављања послова спречавања прања новца и финансирања тероризма, а ради адекватнијег управљања овим ризиком.

Све банке су сачиниле листу појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма, док су као извор за доношење сопствених листа појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма банке најчешће користиле листе Савета безбедности Уједињених нација, листе Европске уније и листе OFAC.

5. Унутрашња ревизија и унутрашња контрола

На основу достављених одговора, све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола у банци.

Унутрашња контрола примене Закона у највећем броју банака је у надлежности организационог дела који се бави унутрашњом ревизијом, а истовремено и у надлежности других организационих јединица, као што су организациона јединица који се бави контролом усклађености пословања банке, контролом пословања „мреже“ или искључиво контролом спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Према достављеним одговорима на Упитник, 27 банака је планом унутрашње ревизије предвидело ревизију пословања банке за 2016. годину, а која се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма. У последњој години дана 25 банака је извршило ревизију тог дела пословања банке. Од преосталих пет банака, две банке су унутрашњу ревизију извршиле у 2014, две банке у 2013, док је једна банка унутрашњу ревизију извршила закључно са 30. јуном 2015. У поступку ревизије дела пословања који се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма, 24 банке су идентификовале пропусте у поступању банке, док једна банка није могла да се изјасни о наведеном, јер је поступак ревизије у току. Најчешћи пропусти се односе на: некомплетност документације

у досијеу клијента, неажурност података о клијентима, погрешну извршену класификацију клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, некомплетност унетих података о клијентима у систему банке или њихову недоступност осталим запосленима у банци, неажурне листе ризичних држава, недостатке или међусобну неусаглашеност унутрашњих аката из различитих пословних процеса, пропусте у системском решењу које се односе на праћење нивоа ризика и др. Све банке које су унутрашњом ревизијом утврдиле пропусте у поступању (24 банке) дале су рок за уклањање утврђених неправилности, од којих је 13 банака то и учинило у задатом року, једна банка то није учинила у року, а код десет банака рок није истекао. Што се тиче информисаности извршног и управног одбора банака о налазу унутрашње ревизије у вези са спречавањем прања новца и финансирањем тероризма, у 24 банке овлашћено лице је обавестило извршни одбор, док је 20 банака о том налазу обавештен управни одбор банке.

Према достављеним одговорима на Упитник, 29 банака је планом унутрашње контроле предвидело унутрашњу контролу спречавања прања новца и финансирања тероризма.

У обухваћеном периоду 28 банака је извршило унутрашњу контролу послова у вези са спречавањем прања новца и финансирањем тероризма, при чему су пропусти утврђени код 22 банке. Најчешћи налази те контроле односе се на:

- неадекватну или непотпуну документацију при вршењу идентификације странке при успостављању пословног односа или вршењу трансакције,
- неажуриране податке о странци у систему банке,
- неправилно извршену класификацију клијената по степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма,
- немогућност система да у потпуности прати ризик од спречавања прања новца и финансирања тероризма.

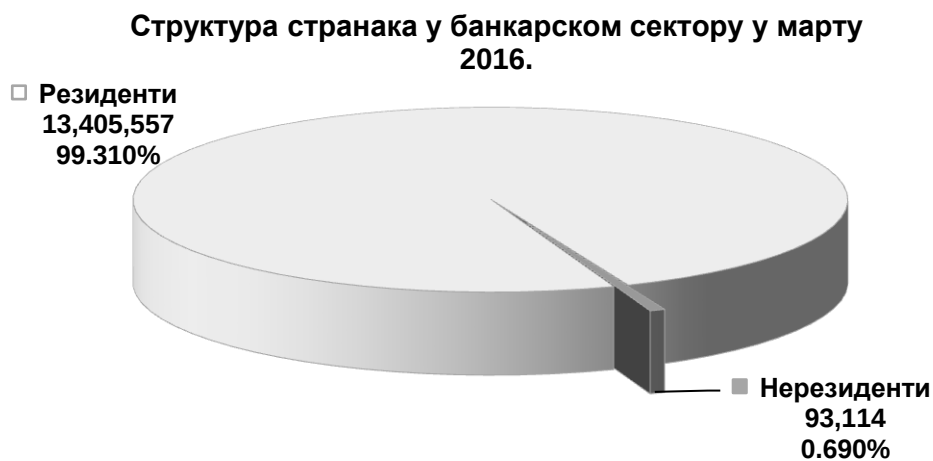
Све банке које су својим унутрашњим контролама утврдиле неправилности навеле су и да су дале рок за отклањање утврђених неправилности, док је њих 18 предузело мере за њихово отклањање. У 19 банака је овлашћено лице обавестило извршни одбор банке о налазу унутрашње контроле у вези са спречавањем прања новца и финансирањем тероризма, а у 17 банака је овлашћено лице обавестило управни одбор банке о том налазу.

6. Подаци о странкама

На основу података добијених из Упитника, структура клијената у банкарском сектору приказана је у графиконима од 3 до 5.

Графикон 3 приказује апсолутно и релативно учешће резидената и нерезидената у целокупном банкарском сектору у марту 2016.

Графикон 3

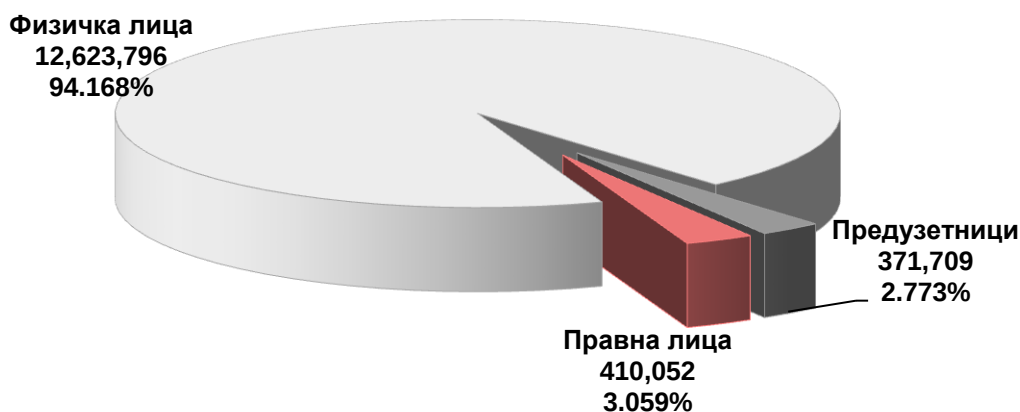

Посматрано у односу на претходни период, однос између броја странака резидената и нерезидената незнатно се повећао у корист резидената, тако да је на крају марта 2016. од укупног броја странака, број резидената износио 99,310%, а нерезидената 0,690%.

Као и у претходном периоду, од укупног броја резидената, највеће је учешће физичких лица (приближно 94%), док појединачна учешћа домаћих правних лица и предузетника износе приближно по 3%, уз благо повећање учешће ове две категорије странака у укупном броју клијената резидената (Графиконом 4).

Графикон 4

Структура странака резидената у банкарском сектору у марту 2016.

Структура странака нерезидената у банкарском сектору, као и удео странака физичких и правних лица из високоризичних земаља и офшор земаља и територија у укупном броју странака нерезидената, приказана је на Графикону 5.

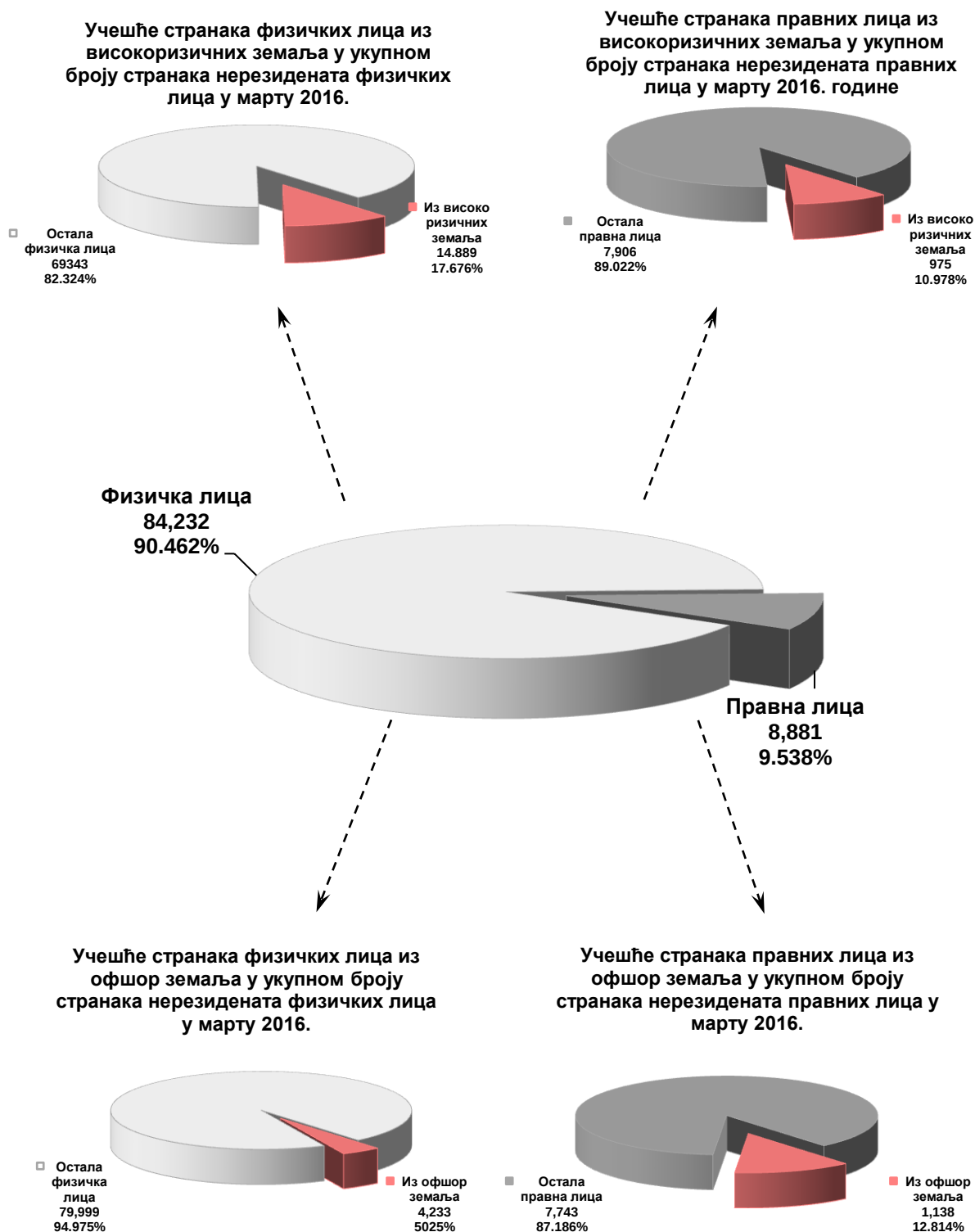
Број клијената нерезидената физичких лица смањено се за 4.555 и сада износи 84.232, док се број правних лица нерезидената повећао за 168 у односу на претходни период.

Број физичких лица нерезидената из високоризичних земаља повећао се и сада је њихово учешће у укупном броју странака нерезидената 17,676%, док се број правних лица нерезидената из високоризичних земаља незнатно повећао и сада је њихово учешће у укупном броју странака нерезидената 10,978%.

Поред наведеног, приказан је удео странака из офшор земаља у укупном броју странака нерезидената. Офшор дестинацијама могу се сматрати оне земље, односно територије, у којима постоји двојна пореска политика, веома повољна за компаније које немају пословање у тој земљи, већ само регистровано седиште и за које је уобичајено да послује на домаћем тржишту. Са стањем у марту 2016. број физичких и правних лица из ових земаља променио се у односу на укупан број странака нерезидената у марту 2015. године. Тако се, упркос смањењу укупног броја физичких лица нерезидената, број физичких лица из офшор земаља повећао са 3.781 на 4.233 лице, док се у укупном броју правних лица нерезидената број правних лица из офшор земаља повећао са 1.093 на 1.138 (Графикон 5)

Графикон 5

Структура странака нерезидената у банкарском сектору у марту 2016.

Број странака које су успоставиле пословни однос без физичког присуства смањен је са 25.874, колико их је било на дан 30. септембра 2015, на 4.592, док је број странака које су страни функционери на дан 31. марта 2016. износио 685, што је за 373 мање у односу на стање од 30. септембра 2015.

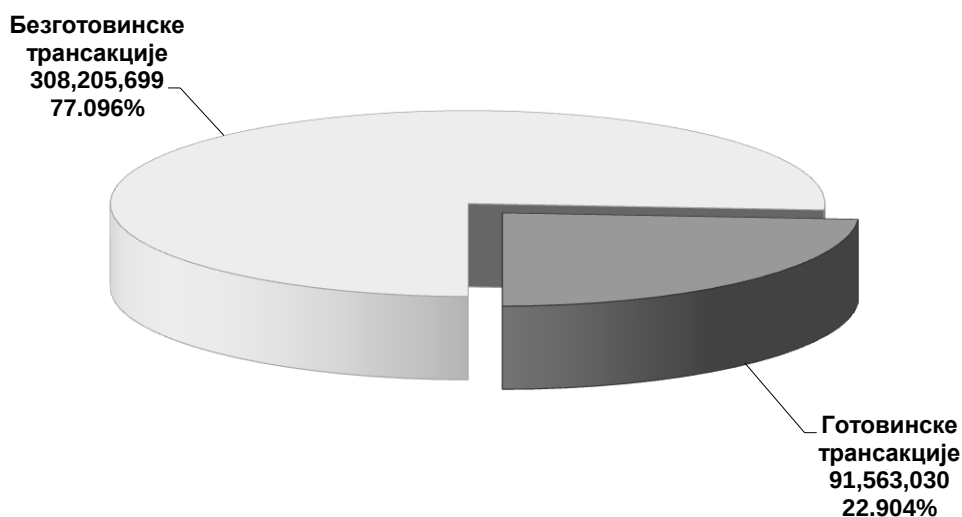
7. Подаци о трансакцијама

У посматраном периоду банке су обавиле 308.205.699 безготовинских трансакција, или за око 9,45% мање него у претходном периоду. Број готовинских трансакција који је обављен на нивоу банкарског сектора износио је 91.563.030, или за око 14,33% мање него у претходном периоду. Учешће готовинских трансакција у укупном броју трансакција незнатно је смањен у односу на претходни период и износи 22,904% (у претходном периоду 23,898%).

Структура извршених готовинских и безготовинских трансакција у банкарском сектору у периоду октобар 2015 – март 2016. године приказана је у Графикону 6, док је преглед извршених безготовинских и готовинских трансакција за период од прве половине 2010. закључно с посматраним периодом приказан на Графикону 6а.

Графикон 6

Структура извршених трансакција у банкарском систему за период октобар 2015 - март 2016.

Графикон 6а

Банке су извршиле 207.130 готовинских трансакција, у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, што чини приближно 0,23% 91.563.030 укупно обављених готовинских трансакција.

Уочено је смањење наведених готовинских трансакција у односу на претходни период (око 14%).

С клијентима из високоризичних географских подручја извршено је 143.158 трансакција, што је за 18.793 трансакције више у односу на претходни период, а с клијентима из офшор географских подручја 114.938 трансакција, што је за приближно 2%, или 2.279 трансакција више у односу на претходни период (Графикон 7).

Графикон 7

8. Достављање података Управи

Број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије на дан вршења трансакције, у посматраном периоду износи 119.544 (Графикон 8), док је укупан број извршених готовинских трансакција истих вредности износио 207.130. У односу на претходно посматрани период, број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више смањен за 17,9%.

Учешће пријављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра и више у динарској противвредности у односу на укупно извршене наведене трансакције је око 58%, што је за 10% мање у односу на претходни период. У апсолутном износу, број готовинских трансакција у износу од 15.000 евра и више у динарској противвредности које нису пријављене Управи износи 87.586 и требало би да представља масу трансакција за које је прописом регулисано да банке нису у обавези да пријављују Управи, а које се односе на трансакције клијената јавних предузећа, директне и индиректне кориснике буџетских средстава, странке на које се у складу са Законом примењују поједностављене мере познавања и праћења, као и на готовинске трансакције којима се врши пренос новца с једног рачуна странке на други ако су отворени код исте банке, замену новца на рачуну странке за другу валуту, а новац остаје на рачуну код

банке, орочавање новца на рачуну странке или реорочавање. Из наведеног је број трансакција који је пријављен Управи знатно мањи од поменутог броја укупно обављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности.

Графикон 8

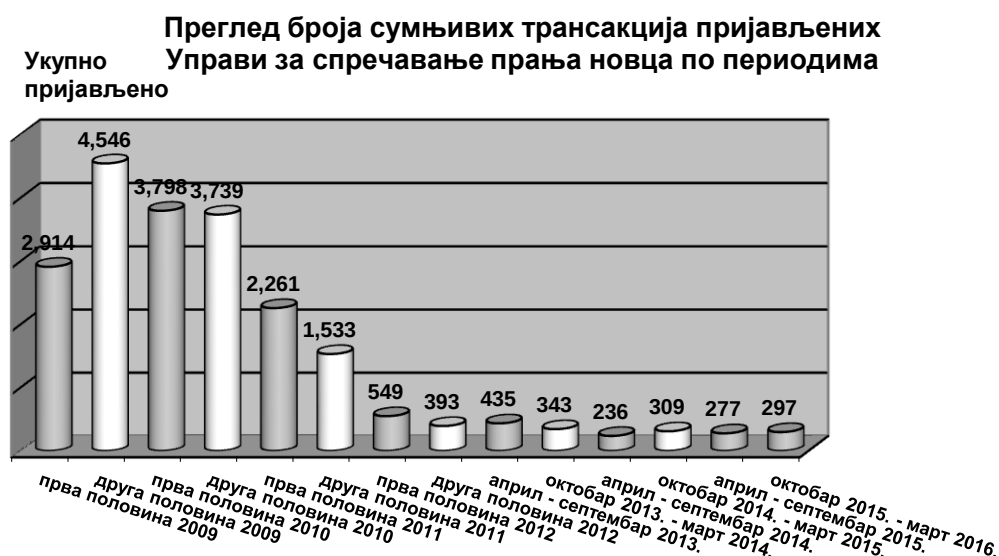

Банке су у анализираном периоду Управи пријавиле 297 трансакција (само једна банка је пријавила 64 трансакције) на које су показатељи за препознавање сумњивих трансакција указивали на то да постоје разлози за сумњу (у даљем тексту: сумњиве трансакције), што је за око 7% више у односу на резултате добијене из претходног Упитника (Графикон 9). У овом периоду број пријављених трансакција Управи повећан је за 20 извештаја о сумњивим трансакцијама.

У посматраном периоду, четири банке нису пријавиле ниједну сумњиву трансакцију (у претходном периоду три банке), пет банака је пријавило до пет сумњивих трансакција, десет банака је пријавило од пет до десет сумњивих трансакција, девет банака од десет до 20 сумњивих трансакција, а две банке су пријавиле више од 30 таквих трансакција, од којих је једна банка пријавила 64 сумњиве трансакције. У анализираном периоду пет банака је искористило законску могућност и привремено обуставило извршење десет трансакција. Од тога је једна банка привремено обуставила извршење шест трансакција, док су преостале четири привремено обуставиле по једну трансакцију. У односу на претходни период, када су две банке привремено обуставиле извршење пет

трансакција, у посматраном периоду уочено је повећање коришћења ове законске могућности од стране банака, што није био случај у ранијим периодима.

Графикон 9

Запослени у банци који су у директном контакту са странком доставили су овлашћеном лицу 1.263 интерна извештаја у случајевима када су посумњали да у вези с клијентом или његовом трансакцијом постоји ризик од прања новца, као и шест интерних извештаја у којима се сумња односила на финансирање тероризма. Број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу у апсолутном износу повећан је за 271, или за 27,31% у односу на претходни период. Међутим, поставља се питање квалитета тих интерних извештаја. Наиме, број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу, а по којима подаци нису достављени Управи, износио је 1.181 (односно 93,5%) када су у питању интерни извештаји у вези са сумњом у прање новца. Прецизније, од 1.263 интерна извештаја о сумњи у прање новца, овлашћена лица су Управи пријавила свега 82 извештаја о сумњивим трансакцијама, што чини приближно 6,5% укупног броја достављених интерних извештаја.

С друге стране, треба истаћи да је свих шест интерних извештаја у вези са сумњом у финансирање тероризма, а који су у три банке достављени овлашћеном лицу из пословне мреже, пријављено Управи као сумњиве трансакције у вези са финансирањем тероризма.

Релативно мали проценат пријава сумњивих трансакција које су овлашћена лица извршила на основу достављених интерних извештаја од стране запослених који су у директном контакту с клијентима или њиховим трансакцијама од 6,5%

указују на то да је потребно већу пажњу посветити квалитету њихове обуке у овом сегменту.

9. Обука запослених

У целокупном банкарском систему послове који подразумевају директни контакт са странкама непосредно обавља укупно 14.733 запослена, или за 64 запослена (приближно 0,45%) мање него у претходном периоду, што указује на наставак тенденције смањења броја запослених који су у директном контакту са странком.

Све банке су израдиле програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и прилагодили га различитим позицијама у банци.

Обука запослених обавља се према годишњем плану и програму. Код највећег броја банака обука се врши најмање једном годишње, периодично по потреби, приликом пријема нових запослених, као и у зависности од измена законске и интерне регулативе. Обуку најчешће врше овлашћена лица и њихови заменици, обучени руководиоци организационих јединица и запослени у Одељењу за контролу усклађености пословања. Најчешћи начин организовања обуке је електронским путем, презентацијама у тренинг-центрима, интерактивним тренинзима, презентацијама у *powerpoint*-у, објавама на локалној мрежи, путем екстерних семинара, предавања, упознавања с новим трендовима и техникама прања новца и финансирања тероризма. Запосленима су на интранет страницама банака доступна сва упутства из те области, законска регулатива, а по потреби се користи и електронска пошта да би се организациони делови обавестили о обавезама у вези са спречавањем прања новца и финансирањем тероризма.

Запослени у свим банкама упознати су с последицама непримењивања закона, процедура и налазима контроле.

* * *